

educació:

Cada vegada hi ha més investigacions que, des de la psicologia genètica i la neurobiologia, demostren la importància de respectar els processos biològics i de permetre la presa de decisions, d'acord amb les necessitats autèntiques de cada etapa, per a un desenvolupament ple del potencial humà, al llarg del procés de creixement, maduració i aprenentatge. És respectuós el nostre sistema educatiu actual amb els processos de vida? Atén les necessitats autèntiques, no només dels infants, sinó també les familiars i socials? Afavoreix el desenvolupament de l'autonomia permetent la presa de decisions?

Si volem una educació que concordi amb el procés natural, una maduració autèntica, no interferida, haurem de parar atenció a les bases biològiques de supervivència i desenvolupament. Des d'una comprensió de les necessitats i els processos que es donen en cada etapa i de com ens afecten l'entorn, les vivències, la manera de relacionar-nos, etc., podrem abordar l'educació (com a pares, professors i adults en general) essent conscients del procés i no des de la inèrcia o repetint "el que sempre s'ha fet", sense qüestionar-ho.

Prenent com a base l'educació activa, de Rebeca i Mauricio Wild (Escola Pestalozzi, Ecuador), les aportacions d'altres autors (M. Montessori, E. Pickler, H. Maturana, A. Damasio, J. Piaget) i l'experiència pròpia en la preparació d'ambients i l'acompanyament dels infants, oferim un model educatiu d'interacció autònoma, no dirigida, en què un organisme, l'infant, rep amor i respecte, necessaris per a la seva supervivència i desenvolupament en un entorn ric en experiències, amb límits naturals i socials que li donen seguretat.

Aquest és el model educatiu que portem a la pràctica en un centre per a infants de 3 a 16 anys on els pares es poden implicar en el procés d'aprenentatge dels seus fills, en més o menys mesura segons les seves circumstàncies, amb el suport dels professionals de l'educació que preparen ambients i acompanyen els infants, amb una mirada de respecte als processos de vida.

En aquest medi integral (casa-escola), els adults (pares i professionals de l'educació) proporcionen a l'infant la seguretat emocional, en un ambient relaxat, per tal que es pugui ocupar del seu propi desenvolupament mitjançant experiències sensoriomotrius i de relació amb altres, amb l'entorn i amb els materials didàctics, al seu ritme.

No hi ha horaris de classes, tot i que sí que hi ha esdeveniments que ens marquen el pas del temps (com el berenar, el conte que s'ofereix cada matí i les propostes). Cada nen escull en quin espai jugar=treballar, amb qui fer-ho i durant quant de temps.

Recordo una nena de cinc anys que en les primeres setmanes d'assistència no trobava la seva activitat, acostumada als timbres que a la

EDUCACIÓ CONSCIENT Un model educatiu per a la vida

Olga Arnedo González - Javier Nuin Zúñiga

seva escola anterior li marcaven què havia de fer en cada moment. Quan, al cap d'un temps, li demanaven què li agradava de la seva nova escola, responia: "que es pot plorar".

L'infant alliberarà la tensió i el patiment que li genera l'incompliment del pla intern (experiències inadequades) o la frustració davant dificultats noves (part del procés d'aprenentatge) per mitjà de dos mecanismes naturals, ja que comporten una amenaça per a la seva supervivència: el riure i el plor autèntics, d'alleujament.

A quin nivell de tensió o estrès estan sotmesos els infants del nostre entorn social?

Quantes oportunitats de riure i (sobretot) de plorar tenen per compensar això?

En aquest centre no es fan exàmens ni hi ha deures per emportar-se a casa. No hi ha un programa imposat que es recorre a través de llibres de text per adquirir coneixements memoritzats per un breu període de temps i buits de contingut, de comprensió.

Quan un nen de 10 anys va voler preparar la seva horta al jardí del centre, l'adult de referència li va indicar el lloc i les canyes de bambú amb què podia delimitar-la. Li va demanar de quina mida la volia i el nen li va dir que volia una horta de nou metres quadrats. S'ha de tenir en compte que els infants parlen com nosaltres, des de molt aviat, per imitació, i que només els falten experiències suficients per emplenar de contingut aquestes paraules. Ens senten parlar de metres quadrats, per exemple, i el nou és un número gran. No fa falta res més per escollir la grandària de l'horta. El nen va anar a la fusteria, va agafar la serra per tallar les canyes de bambú i delimitar la seva horta... i es va acostar altre cop a l'adult de referència per demanar-li: "de quina mida he de tallar cada canya?" Aquella va ser l'oportunitat per

acompanyar-lo a l'espai de càlcul i proposar-li esbrinar aquesta mesura, fent servir la taula perforada i les boletes de colors (material didàctic per a operacions bàsiques de càlcul). Va poder col·locar nou boletes verdes (unitats) en la taula perforada, fent el quadrat més gran possible. Després va comptar les boletes d'un dels costats del quadrat. Així va saber que necessitava tallar les canyes de bambú de tres metres. I li quedava la vivència per a la comprensió d'"arrel quadrada" = el que mesura un costat del quadrat.

L'infant alliberarà la tensió i el patiment que li genera l'incompliment del pla intern o la frustració davant dificultats noves per mitjà de dos mecanismes naturals: el riure i el plor autèntics, d'alleujament

Coneixem i apliquem els beneficis de la coeducació. Els infants de diferents edats comparteixen, quan volen, espais i activitats. Els espais estan pensats i preparats per respondre a les necessitats de les diferents etapes de desenvolupament, i són els infants, guiats pel seu pla intern de desenvolupament, els que es mesuren en els seus nous intents i decideixen depenent de la seva necessitat autèntica.

Un nen que va venir al centre amb 11 anys va passar el primer mes jugant a l'arener del jardí amb altres nens més petits que ell. Quan va haver satisfet aquesta necessitat de joc amb materials no estructurats, es va dedicar a altres activitats que es corresponien més amb la seva etapa. Sabem que el desenvolupament del cervell triunfava (reticular, límbic i neocòrtex) té el seu ritme biològic i requereix suficients experiències pràctiques per madurar plenament. Les capacitats d'abstracció, raonament lògic o reversibilitat, entre altres, concerneixen al

neocòrtex, que s'activa entre els set i els vuit anys i durant l'adolescència. És per això que les activitats en aquests espais tenen sempre un grau elevat d'operativitat, d'experiència pràctica, i no tant de símbols i elements figuratius, que també estaran presents quan l'infant estigui preparat. En funció de múltiples vivències, els infants van elaborant les seves pròpies conclusions en el procés de conèixer com és i com funciona el món que els envolta. En aquest procés, la lògica infantil (sensoriomotriu) va donant pas a la lògica racional pròpia de l'adult.

Tenim en compte això a l'hora de relacionar-nos amb els infants?

Som conscients que la lògica infantil difereix de l'adulta?

A quina edat els demanem que responguin des del raonament lògic i basant-se en l'abstracció? Cada experiència nova implica l'oportunitat d'incorporar coneixements i habilitats nous. Podem trobar totes les assignatures que, d'una manera fragmentada, es proposen a les escoles, en una experiència pràctica com aquesta:

- A l'espai de cuina, un nen de quasi set anys va voler elaborar una recepta farcint amb xocolata unes petxines que havia agafat amb els seus pares en una excursió a la platja. Per fer-ho, va haver d'escriure el seu nom, el dia i l'hora de la seva activitat de cuina, i els ingredients que necessitava. Això li va portar bastant de temps i li va permetre practicar amb l'escriptura, els dies de la setmana, les hores..., i fins i tot amb les mesures de pes, ja que va haver de concretar els grams de xocolata que necessitava. Per trobar aquesta darrera dada, se li va acudir emplenar les petxines amb arena del jardí i pesar-la. Va sol·licitar els mateixos grams de xocolata. Quan va elaborar la recepta, va poder comprovar que el pes de la xocolata no ocupava el mateix que el de l'arena.

En el nostre país ja hi ha moltes iniciatives que treballen amb aquest nou paradigma educatiu,

implantat des de fa anys a altres països com EUA, Finlàndia, Anglaterra, Suïssa i Alemanya. S'han incorporat alguns aspectes a escoles públiques de certes comunitats com Catalunya, i en algunes universitats es formen els professionals de l'educació també en aquesta línia.

El **Centro Educativo Autodidacta** (CEA) de la Fundación LauraLuna, a Navarra, ha estat una d'aquestes iniciatives que, durant quatre anys, ha ofert ambients preparats per a infants de 3 a 16 anys. Actualment està en fase de trasllat a la província de Barcelona: l'equip de Navarra s'uneix a altres professionals que porten molts anys treballant en aquesta línia, a Barcelona, des de diferents àmbits, per obrir un centre educatiu gestionat per una cooperativa de pares i mestres.

Altres aspectes innovadors que inclou el CEA són:

Ambients i materials didàctics per al desenvolupament de capacitats i l'adquisició de coneixements, d'acord amb competències bàsiques recollides en la llei d'educació, amb l'infant com a protagonista del seu propi aprenentatge. Regles o límits clars, com a part d'un ambient relaxat i del procés d'aprenentatge. Espais oberts: els infants es poden moure d'un lloc a l'altre, depenent del seu interès. Respecte per l'autonomia del nen (presa de decisions d'acord amb la seva capacitat). Propostes i treball per projectes, tant individuals com en grup. Desenvolupament de la creativitat a través d'espais de música, pintura, argila, manualitats, fusteria, cuina, etc. Pràctica en la resolució dels seus propis conflictes amb iguals. Professorat titulat i assessorat per personal especialitzat en la línia pedagògica. Registre diari personalitzat (des de la descripció) de les activitats realitzades i de l'adquisició d'habilitats i coneixements nous de cada infant. Correspondència amb els ítems del currículum oficial. Freqüents sortides culturals i de coneixement i integració amb l'entorn natural i social. Visites al centre de persones que desenvolupen tallers i ofereixen sessions informatives sobre temes d'interès. Un lloc on créixer de forma integral, tenint en compte diversos aspectes: que l'infant

pugui ser cada vegada més ell mateix, que conegui i s'adapti als models socials i que adquireixi els coneixements culturals.

- **En el cicle d'infantil:** Període d'adaptació indefinit, marcat per l'infant. Requisit d'autonomia a l'hora de vestir-se, menjar, anar al lavabo. Espais per al joc simbòlic i representatiu. Suficients experiències per descobrir el món des de l'aspecte qualitatiu, juntament amb el desenvolupament sensoriomotriu. Respecte al ritme de cada infant en l'acostament a la lectoescriptura i el càlcul. Importància de l'àmbit relacional, des de l'egocentrisme infantil.
- **En el cicle de primària:** Espais i materials autocorrectius per descobrir el món des de l'aspecte quantitatiu. Gran oferta de materials de consulta i investigació sobre qualsevol tema. Participació en reunions setmanals en les quals: reben propostes de part del professorat; exposen peticions en funció d'interessos; qüestionen les normes i n'elaboren d'altres davant noves circumstàncies i necessitats; assumeixen tasques, responsabilitats i compromisos amb el centre, el professorat, altres companys i ells mateixos; i exposen conflictes no resolts en el moment, malestars, inquietuds, opinions,

etc. Autoavaluació o seguiment mensual de la seva activitat al centre, a través dels seus propis registres, amb el suport del professor.

- **En el cicle de secundària:** Elecció d'un tutor que dona suport al programa de treball elaborat pel propi alumnat. Revisió periòdica de la feina i els interessos. Oferta de material informàtic i noves tecnologies per al desenvolupament de projectes personals o de grup. Sortides més freqüents per conèixer realitats laborals, socials, etc. Pràctiques en diferents oficis. Espais per a la comunicació entre iguals i persones d'interès.

- **Per a adults:** En l'etapa adulta, oferim formació en educació conscient per a una nova relació amb els infants en el seu procés d'aprenentatge, tant a casa com a les escoles, i un espai de CEA per a adults, que els permet comprendre millor el treball realitzat amb els infants i els dona una oportunitat per "convertir-se un altre cop en infant" i adquirir eines i mecanismes per comprendre el món de manera més àmplia.

A partir del curs vinent, aquesta formació i els grups de reflexió per a pares es desenvoluparan amb una periodicitat setmanal o mensual, a Barcelona, i de manera més puntual a altres comunitats.

Els adults som el model. El canvi comença per nosaltres, des de la consciència.

Olga Arnedo González
Javier Nuín Zúñiga
 Fundadors de LauraLuna
 Codirectors del Centro Educativo Autodidacta
 per a infants de 3 a 16 anys, a Navarra
cea@fundacionlauraluna.org